

האדם השלם

מקצת דרכיו של מו"ר הגאון רבי זלמן נחמיה גולדברג זצ"ל

מו"ר הגרז"ן גולדברג זצ"ל נולד במינסק שברוסיה בעשרה בשבט תרצ"א לאביו הגה"צ ר' אברהם גולדברג, מגדולי גידולי ישיבת נובהרדוק, ולאימו מרת פריידל ממשפחת זייצ'ק מנובהרדוק, משפחת רבנים ענפה. את אביו ר' אברהם הגלו הקומוניסטים סמוך ללידתו לסיביר בגלל שלימד תורה, ונשארו הוא לבדו עם אימו ואחות. הם גרו בכפר סמוך למוסקבה, ובשנותם גר הגאון ר' משה פיינשטיין זצ"ל שהשתדל לסייע להם ככל יכולתו. לאות חיבה הגרמ"פ היה שולח למו"ר הגרז"ן באופן אישי את כרכי ספריו כשהיו יוצאים לאור.

לאחר שר' אברהם שוחרר המשפחה קיבלה סרטיפיקטים בהשתדלות מרן הראי"ה קוק זצ"ל ובתרצ"ה עלתה ארצה. ר' אברהם רצה להודות למרן הרב על השתדלותו, אבל הוא נפטר ביום עלייתם והוא לא הספיק לראותו. הם התגוררו בירושלים, וכעולים חדשים הלכו להתייעץ עם אימו של הגר"ש אלישיב זצ"ל, בתו של בעל ה'לשם' שר' אברהם בהיותו בחר הסתופף בצילו, להיכן לשלוח את הבן לראשית לימודיו. היא הפנתה אותה לכלתה אשת מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, ובהמלצתה הגרז"ן עלה והתעלה בת"ת מאה שערים, ובהמשך בישיבת עץ חיים ובישיבת 'תפארת צבי' בירושלים, ואח"כ עבר ללמוד אצל הרב מפוניבז' שנים ספורות לאחר שפתח את ישיבתו. הוא התחבב מאוד על הרב כהנמן זצ"ל שהתפעל מאוד מדקות מחשבתו ומהתמדתו המופלאה, ובחר בו ללמוד עם קבוצה מיוחדת של עילויים בתנאים מיוחדים יחד עם חברו ורעו הגר"ש דיסקין זצ"ל. אשר לימים היה מראשי ישיבת קול תורה. בשנה אחת סיימו השניים את כל הש"ס בבלי ירושלמי. באותם ימים התחבב מאוד גם על מרן בעל החזו"א.

לאחר שאחותו נהרגה מפגיעת פגז ירדני במלחמת השחרור והוא נשאר בן יחיד להוריו הוא חזר לירושלים, ועבר ללמוד בישיבת חברון. הוא למד בחברותא עם ראשי הישיבה הגאונים הרב יחזקאל סרנא והרב אהרן כהן, והרב סרנא בחר בו ללמוד עם

בנו יחידו הגר"ח בחברותא סדר טהרות, עם דגש על לימוד מסכת אוהלות בעיון. כידוע הגר"ח ברלין זצ"ל רבה של ירושלים הלך לבית עולמו והשאיר ספרייה עצומה כתרומה לשיבת עץ חיים. בזכות קשר משפחתי זכה מו"ר למפתח לאותה ספרייה, ובכל עת פנויה שהה בה ושינן ספרים על גבי ספרים מתוך שקיקה מופלאה. באחד הימים הזדמן מרן הגרש"ז אוירבך זצ"ל לתפילת מנחה בשטיבל של מאה שערים (בית הכנסת 'ישועות יעקב'), ובין מנחה למעריב האזין לדבריו של מגיד השיעור והתלהבותו הרבה ומאוד התפעל ממנו. לימים כאשר הוצעה הצעת השידוך לבתו הגדולה מרת רחל שתח' עם מו"ר, נודע שהוא בנו של אותו מגיד שיעור שלימד תורה במתיקות מיוחדת. דרשת הגרז"ן בסעודת האירוסין עשתה רעש בין למדני ירושלים. בשנת תשי"ד הגרז"ן נכנס לבית משפחת אוירבך, והירוהו את נפשו בתורתו של הגרש"ז. הוא עלה ונתעלה, ובשנת תשכ"ה נבחרן לדיינות אצל הדיין מרן הרב אלישיב זצ"ל שהתפעל מגדלותו, והרב הראשי הרב אונטרמן מינהו לעמוד בראש כולל הדיינות שהקים 'שבט ומחוקק'. הוא מילא תפקיד זה שנים רבות, כשהוא מעביר במקביל שיעורים בישיבות ברחבי הארץ. ובשנת תשנ"ח נתמנה לדיין יחד עם רעו הגאון הרב שלמה פישר שליט"א, שה' ישלח לו רפואה שלמה, ולאחר כמה שנים עבר לבית הדין הגדול.

הוריו של הגרז"ן חיו בעוני ובדחקות גדולה, עד כדי כך שבקידוש של השבת שלפני החתונה נתנו ככיבוד סרדינים שחסכו מפיהם מה'נקודות' של שנות הצנע, והגרש"ז מחותנו הופתע מכך מאוד. ר' אברהם שימש כרבו של בית הכנסת שליד ביה"ח ביקור חולים, ולא היה לו בביתו אפילו סט שלם של שו"ע - הוא הצליח להשיג כרכים בודדים ממקומות שונים כך שכל כרך היה בצבע ובגודל אחר. באחת מהפעמים שאלתי את מו"ר היאך התנהל ליל הסדר בבית חותנו, והוא השיב שהיה בן יחיד להוריו ולכן חגג עמם את לילות הסדר.

אבי שגר סמוך לביקור חולים למד בחברותא בילדותו עם הר"א גולדברג אביו של מו"ר, ולאחר שנים סיפר על הבהירות והמתיקות שהיו בלימוד זה. לימים זכיתי אני בתורי ללמוד כמה וכמה שנים עם מו"ר הרב זצ"ל בחברותא ולשמוע את שיעוריו. זכיתי להוציא חלק משיעוריו לאור בספר "גנזי התורה", ואף להיסמך ממנו לרבנות ודיינות. כשש עשרה שנים זכיתי לינוק ממנו תורה ומידות.

מו"ר הגרז"ן ידע בעל פה את ספרי תשובות גדולי האחרונים, והיה מצטט מהם מילה במילה. הוא גם הכיר סיפורים רבים על גדולי ישראל, ואת הרקע המציאותי של פסקיהם. אולם מעל ומעבר לגדלותו העצומה בתורה - אין דומה לו במידותיו. הוא היה עניו וסבלן במידה בלתי רגילה, וכל מי שדיבר איתו שכל תשומת ליבו מוסבת לשואל גם אם הדברים היו על חשבון זמן לימודו. כשנולד בני התייעצתי עמו

על הדרך לבחירת שם, והוא אמר לי שגם הוא התלבט על שם איזה מהגדולים לקרוא לבניו, ולא יכול היה להחליט מי גדול ממי, רע"א, חת"ס, קצה"ח או נתיח"מ, ואז הרבנית החליטה שהשמות של אבות המשפחה קודמים, וכך היה.

לפני כמה וכמה שנים, לאחר מאמצים מרובים בשיתוף בנו חביבו הרב אהרן הי"ו והרבנית, הצלחנו לשכנעו לבוא אלינו בקיץ להינפש, וכך היה. התברר שמאז שהיה נוסע עם בניו לירחי כלה בישיבת פוניבז', בעיקר כדי לשמוע את שיעורי הגאון ר' שמואל רוזובסקי זצ"ל (הוא אמר לי פעם שר' שמואל מעבר לענקיותו הלמדנית היה האומן הגדול ביותר בהעברת שיעור), הייתה זו הפעם הראשונה שיצא לנפוש עם משפחתו.

גיעתו בתורה והתמדתו היו לשם דבר. פעמים אין ספור חזר ואמר שחזרה על הנלמד אינה כדי להיזכר אלא כדי לא לשכוח, ולכן צריך לחזור כאשר עדיין זוכרים, וציטט את דברי הגמרא "כל לא ידענא פשיעותא היא" להדגיש עד כמה אדם מחוייב לשנן את תלמודו. בביקורי אצלו בשוכבו במיטתו לאחר ניתוח בברך לפני כמה שנים, ראיתי שלמרות שסבל כאבים גדולים היה שקוע בלימוד ספר תומים או מנחת חינוך.

ענוותנותו הרבה הפכה לשם דבר, ורבו הסיפורים עליה. למשל לעיתים שיעוריו הקבועים שנערכו בישיבות אליהם נסע התמעט מספר מאזיניהם, כדרכו של עולם. כמה פעמים שוחחנו עימו שאינו צריך לטרוח ולכתת רגליו בגיל מבוגר לצורך אמירת שיעורים למעט משתתפים, אך הוא לא הסכים בשום אופן, ותלה את מיעוט המשתתפים בעצמו... לנהגי המוניות שהביאו אותו ממקום למקום התייחס בכבוד והערכה. כשרצה לברר אצלי משהו היה מתקשר אליי ומזדהה כ'זלמן נחמיה' או 'גולדברג מירושלים'. לא רצה להטריח אחרים לצרכיו, וכשהיה זקוק לספר כלשהו השתדל גם בזקנותו לקום בעצמו לקחתו.

לאחר שעברתי לשמש ברבנות, וביושבי על מידין בבית הדין לממונות, דירבן ויעץ וענה על כל שאלה במאור פנים, בהסתכלות הרואה את כל מרכיבי המציאות. הוא עודד וניסה לסייע במילים טובות, ובמאור פנים שאין כדוגמתו. כשבחוג המשפחה החליטו בשנה מסויימת לחוג לי יום הולדת עגול - הוא שלח בכתב ידו ברכה אישית היוצאת מהלב. זכיתי שבשנה האחרונה העניק לי הסכמה לספרי שיצא לאור בעז"ה בעוד זמן מה. לאחר שכתב נוסח אחד ושלח לי החליט להוסיף משהו, ושוב כתב ושלח נוסח אחר שלדעתו יותר ראוי.

כאמור זיכני הקב"ה להוציא לאור את שיעוריו על כמה מסכתות. כאשר הבאנו אליו לפני ההדפסה את טיוטת השיעורים שנערכו מתוך הקלטות - הוסיף והרחיב ותיקן והגיה באופן כזה שנרגיש שאנחנו כתבנו גם את ההוספות. זכות גדולה נפלה בחלקי שהגרז"ן נתן לי שני קלסרים בכתב ידו, האחד עם חידושים על הש"ס והשני